

rării nuvelei poloneze. Totuși traducătorul nu face, așa cum s-ar fi cuvenit, menționarea prelucrării originalului.

Lipsa de fidelitate față de titlul original este frecventă și în cazul unor traducători din alte țări, ca: Franța, Germania, Italia, Rusia etc. Ea este cerută uneori de nevoia de a da o mai mare rezonanță titlului, în limba în care se traduce. Acest fapt constituie adeseori un criteriu de identificare a limbii, prin intermediul căreia a pătruns la noi opera scriitorului. Așa de pildă, nuvela *Przez stepy* (Prin stepă), în franceză poartă titlul *Une idylle dans la Savane* cf. în românește — *O idilă în savană*; nuvela *Na jasnym brzegu* (Pe coasta de Azur), în franceză: *Mme Elsen*, cf. în românește — *Doamna Elsen*; nuvela *Szkice węglem* (Schite în cărbune), în franceză — *L'éternelle victime*, cf. în românește — *Eterna victimă*.

Întîlnim însă uneori aceeași variantă în mai multe limbi ex. titlul original polonez *Szkice węglem*, este tradus în germană prin *Natur und Leben*, iar în italiană *Natura e vita*. Titlul românesc: *Natură și viață*. Neavînd nici exemplarul italian, nici pe cel german la îndemînă, este greu să ne pronunțăm asupra limbii din care s-a făcut traducerea românească. Cu siguranță însă ea a fost făcută după textul german, dacă ținem seama de faptul că traducerea apare la Brașov (1901), orașul care avea cele mai multe punți de legătură cu cultura germană.

Prescurtările operei poloneze erau atît de frecvente în mai toate țările, încît faptul a pricinuit indignarea autorului, care se plîngea într-o scrisoare adresată lui Kozakiewici, traducătorul autorizat de el în Franța: „Zgadzam się zupełnie na to by mnie nie publikowano ale nie zgadzam się na żadne skrócenia”¹.

Un procedeu des întîlnit, și nu numai în cazul traducerilor din Sienkiewicz, este acela al localizării acțiunii, al românizării toponimiei originale. Aceasta se datorește, probabil, intenției de a apropia evenimentele relatate de viața de toate zilele a cititorului român, de a le integra într-un mediu cunoscut. Uneori însă, numele de locuri și numele personajelor sînt simple reproduceri, deformatе ortografic, ale celor din original. De asemenea, în traduceri nu se folosesc întotdeauna termenii cei mai adecvați pentru evocarea epocii, a coloritului local. De exemplu, nu este deloc potrivită pentru secolul al XVII-lea traducerea cuvîntului *pan* prin rom. *domnul*, care amintește mai degrabă de personajele romanului secolului XIX—XX: Domnul Zagloba, domnul Wołodyjowski, domnul Longhin (în loc de Longinus) etc. Păstrarea termenului *pan*, ca în titlul *Pan Wołodyjowski*, ar fi fost mai indicată, cu atît mai mult cu cît, negăsindu-se un corespondent perfect în limba română pentru acest cuvînt, el intrase de mult în limba noastră, întîlnit fiind încă în scrieri mai vechi, dinaintea secolului XV.

Aflăm însă, chiar și în această perioadă, traduceri de o înaltă ținută artistică, cum sînt cele realizate de I. Al. Brătescu-Voinești sau de Sofia Nădejde. Cei doi traducători au primit și au turnat din nou în tiparele limbii proprii nu numai gîndirea originală, întreagă a creatorului, dar și emoția care a dat viață operei sale. Ei au imprimat traducerii acel suflu narativ viu, caracteristic lui Sienkiewicz, au păstrat prospețimea imaginii, plasticitatea stilului.

¹ J. Krzyżanowski, *Kalendarz życia i twórczości H. Sienkiewicza*, Varșovia, 1956 p. 232: „Accept să nu fiu publicat de loc, dar nu accept nici o prescurtare”.